

Guia de la pràctica de la diplomatura d'Educació Social

ÍNDEX

PRESENTACIÓ	9
<i>1. LA PRÀCTICA EN ELS ESTUDIS D'EDUCACIÓ SOCIAL. FINALITAT I OBJECTIUS</i>	11
<i>2. ELS CONTEXTOS I/O ELS ÀMBITS D'INTERVENCIÓ DE L'EDUCADOR/A SOCIAL</i>	13
<i>3. ESTRUCTURA ORGANITZATIVA</i>	15
<i>4. ACTIVITATS DE L'ALUMNAT DE LA PRÀCTICA D'EDUCACIÓ SOCIAL</i>	17
4.1. Les activitats <i>abans</i> de l'estada	17
4.2. Les activitats <i>durant</i> de l'estada	17
4.2.1. Fase d'observació	18
4.2.2. Fase d'intervenció	18
4.3. Les activitats <i>després</i> de l'estada	19
4.3.1. Elaboració de la memòria	19
4.3.2. Seminaris finals	22
<i>5. FUNCIONES DEL PROFESSORAT TUTOR I DELS/DE LES SUPERVISORS/ES DE LA PRÀCTICA D'EDUCACIÓ SOCIAL</i>	23
5.1. El professorat tutor	23
5.2. Els/Les supervisors/es	23
<i>6. L'AVALUACIÓ DE L'ALUMNAT DE LA PRÀCTICA D'EDUCACIÓ SOCIAL</i>	25
<i>BIBLIOGRAFIA</i>	27

PRESENTACIÓ

La present *Guia de la Pràctica de la diplomatura d'Educació Social* recull les característiques de la Pràctica d'Educació Social, pel que fa als objectius, contextos i/o àmbits, aspectes organitzatius, funcions de tutors/es i supervisors/es, activitats de l'alumnat, aspectes relacionats amb l'avaluació, etc.

Es tracta d'un document adreçat a totes les persones que participen en la Pràctica (alumnat, professorat de la UIB i professionals de les entitats, les institucions i els centres col·laboradors) amb l'objectiu de guiar i orientar durant els diferents moments del desenvolupament de la Pràctica.

Amb aquesta pretensió la guia s'estructura a l'entorn de:

- Sis apartats en els quals s'expliquen els aspectes més rellevants de la Pràctica, bàsicament: finalitat i objectius; contextos i àmbits d'intervenció de l'educador/a social; estructura organitzativa de la pràctica; activitats de l'alumnat; funcions dels/de les professors/es tutors/es i dels/de les supervisors/es; i avaluació de l'alumnat.
- Un recull bibliogràfic bàsic.

Hem volgut que el document que teniu a les mans no sigui tan sols teòric sinó que també proporcioni orientacions, eines i instruments d'utilitat tant per a l'alumnat com per a les tasques de tutoria i supervisió. Igualment, hem volgut que no sigui un document tancat, al contrari, volem que sigui obert a tots els vostres suggeriments. Així, en cas que vulgueu fer qualsevol proposta amb vista a futures edicions d'aquesta guia, us podeu adreçar a la Comissió de Pràctiques a través del correu electrònic de la cap d'estudis d'Educació Social i degana de la Facultat d'Educació, doctora Francesca Salvà: <f.salva@uib.es>.

Vagi per endavant el nostre agraïment a totes aquelles persones que han fet i fan possible la posada en marxa d'aquesta Pràctica.

La Comissió de la Pràctica de la diplomatura d'Educació Social

1. LA PRÀCTICA EN ELS ESTUDIS D'EDUCACIÓ SOCIAL. FINALITAT I OBJECTIUS

La Pràctica de la diplomatura d'Educació Social consta de 32 crèdits, la qual cosa suposa més d'un terç de la troncalitat d'aquests estudis.

És evident que la Pràctica d'Educació Social ocupa un lloc estratègic en la formació dels futurs professionals d'aquesta diplomatura i suposa el moment més important de trobada amb la realitat del treball per posar en exercici els coneixements adquirits, per reflexionar sobre les funcions i les responsabilitats de l'educador/a social, per conèixer en profunditat la realitat institucional, social i personal sobre la qual hom vol intervenir, per esbrinar, d'una forma pràctica, les característiques dels àmbits d'intervenció de l'educador/a social.

La Pràctica d'Educació Social consta d'un conjunt d'activitats sistematitzades en el qual prenen part la UIB —amb el professorat i alumnat corresponent— i les organitzacions col·laboradores: centres, institucions, serveis i programes —amb els/les supervisors/es—, amb la finalitat de posar l'alumne/a en contacte amb el món laboral i donar-li a conèixer les distintes sortides professionals.

En aquest context, doncs, la Pràctica d'Educació Social s'ha de plantejar com el punt de transició entre la formació teoricopràctica i la definitiva inserció en el mercat de treball. En aquest sentit, a través de la Pràctica es pretén que l'alumnat sigui capaç de:¹

1. Identificar les diverses institucions socials i educatives sobre les quals es pot intervenir des de la perspectiva de l'educació social.
2. Caracteritzar la realitat social, cultural, educativa, psicològica, etc., sobre la qual es pretén intervenir.
3. Identificar els diferents elements que integren l'activitat professional de l'educador social (serveis, programes, organització, funcions, deontologia i ètica professional, etc.).
4. Fer ús de les estratègies i els recursos per a la planificació, execució i avaluació de la intervenció socioeducativa.
5. Valorar si els coneixements adquirits durant els cursos de la diplomatura són útils per dur a terme les funcions i tasques que la professió d'educador social exigeix.
6. Contrastar els diferents models i estratègies d'intervenció que es poden utilitzar en la praxi quotidiana.
7. Acceptar la responsabilitat que suposa la intervenció educativa i col·laborar amb el/la professional supervisor/a i altres professionals.

En definitiva, la Pràctica d'Educació Social ha de suposar la utilització dels aprenentatges realitzats i la realització de nous aprenentatges en el context de i a partir de realitats específiques. Tot això tenint en compte la necessitat d'una reflexió permanent i crítica sobre el paper professional de l'educador/a social.

¹ Aquests objectius s'han reelaborat a partir dels que figuren a Orte, Calvo, Ferrà i Pascual (1999).

Tot i això, aquests objectius generals sobre la Pràctica d'Educació Social es concretaran, d'una forma específica, quan ens referirem als diferents moments de realització de les pràctiques.

2. ELS CONTEXTOS I/O ELS ÀMBITS D'INTERVENCIÓ DE L'EDUCADOR/A SOCIAL

Els educadors i les educadores poden desenvolupar la tasca professional en diferents centres, serveis, institucions, programes, públics i/o privats. Des d'aquesta pluralitat, els contextos i/o àmbits d'intervenció són múltiples i diversos i, a l'hora de concretar-los, cal tenir presents una sèrie d'elements:

- Els contextos de l'educació social s'han de plantejar des d'una perspectiva plural i de construcció progressiva, ja que es tracta d'una professió encara recent i en procés de construcció. Això implica que la delimitació dels camps d'intervenció és un procés llarg i costós amb contradiccions i no exempt de problemes.
- El procés de delimitació dels contextos i/o àmbits d'intervenció suposarà la definició progressiva de la identitat professional de l'educador/a social.
- L'existència d'aquesta nova figura professional i la seva implantació progressiva en el mercat laboral generarà noves necessitats i demandes socials que podran derivar cap a nous contextos i/o àmbits professionals.

Tenint presents aquests elements i d'acord amb els tres grans àmbits professionals de l'educador/a social que figuren al Reial decret 1420/1991, de 30 d'agost, els contextos i/o àmbits d'intervenció² dels quals parteix el plantejament de la Pràctica són:

1) Pel que fa a l'àmbit de l'educació especialitzada i de la intervenció educativa sobre la inadaptació social:

- Centres socials comunitaris o unitats de treball social
- Centres diürns per a diferents problemàtiques
- Centres d'educació compensatòria
- Residències per a menors
- Centres de tractament de les drogodependències
- Centres, residències, pretallers i residències per a persones amb deficiències
- Institucions i programes de reforma
- Llars funcionals
- Institucions i serveis de protecció de menors
- Centres i pisos d'acollida de dones maltractades
- Centres de treballs amb la prostitució
- Programes de medi obert
- Centres i residències de la tercera edat
- Serveis i programes d'atenció a població immigrant
- Institucions penitenciàries
- Etc.

² La relació d'àmbits ha estat reelaborada a partir de la que figura a Orte, Calvo, Ferrà i Pascual (1999).

2) Pel que fa a l'àmbit de l'animació sociocultural i la pedagogia de l'oci:

- Centres cívics i culturals
- Ludoteques, biblioteques i museus
- Programes i serveis de temps lliure infantil i juvenil
- Llars de jubilats i centres de dia de majors
- Centres i/o programes d'educació i interpretació ambiental
- Programes de desenvolupament comunitari
- Serveis culturals municipals
- Programes de dinamització i sensibilització social
- Programes i/o serveis de promoció de l'associacionisme
- Etc.

3) Pel que fa a l'àmbit de l'educació d'adults i l'animació socioeconòmica:

- Centres i aules d'educació de persones adultes.
- Centres i programes de formació ocupacional
- Centres i programes de d'informació, orientació i inserció sociolaboral
- Plans, programes i serveis per a la inserció social i laboral de joves
- Plans, programes i serveis per a la inserció social i laboral de les dones
- Plans, programes i serveis per a la inserció social i laboral de col·lectius amb dificultats específiques
- Serveis i programes territorials de formació i ocupació
- Empreses d'inserció
- Etc.

És a partir d'aquests contextos i/o àmbits des d'on es concreten els diferents centres, institucions i entitats col·laboradores de la Pràctica d'Educació Social.

3. ESTRUCTURA ORGANITZATIVA

L'òrgan encarregat d'organitzar la Pràctica és la Comissió de la Pràctica. Aquesta està formada per:

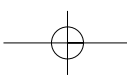
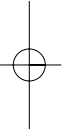
- Tot el professorat tutor de la Pràctica
- Dues persones representants de l'alumnat
- Una persona representant de l'APESIB

Les seves funcions són les següents:

1. Elaborar o revisar el manual de la Pràctica i els instruments necessaris per executar-lo (fulls d'avaluació, calendari, etc.), tot proposant les modificacions que es creguin més adients per a la seva millora.
2. Establir els contactes específics amb els centres, les institucions i els programes on es realitzaran les pràctiques. Això implica cercar i seleccionar llocs de pràctiques, així com gestionar els convenis corresponents.
3. Presentar la Pràctica a l'estudiantat, orientant-lo en la selecció de centres i institucions per fer les pràctiques.
4. Assignar a cada centre, institució o programa l'alumnat en pràctiques, amb un acord previ amb aquell.
5. Assignar a cada alumne/a el centre, la institució o el programa de pràctiques.
6. Assignar a cada alumne/a un/a professor/a tutor/a de pràctiques.
7. Orientar i donar suport al professorat tutor i als/a les supervisors/es de la Pràctica.
8. Vetllar pel seguiment dels principis de la Pràctica.
9. Altres funcions derivades de la planificació, l'execució i avaluació de la Pràctica.

Aquesta Comissió s'organitzarà cada curs acadèmic per tal que aquestes funcions s'executin de manera adequada.

D'altra banda, el/la cap d'estudis d'Educació Social farà les funcions de coordinació de la Comissió de la Pràctica.

4. ACTIVITATS DE L'ALUMNAT DE LA PRÀCTICA D'EDUCACIÓ SOCIAL

En aquest apartat es descriuen les principals activitats que realitza l'alumnat durant la Pràctica d'Educació Social. Recordau que, tal com hem esmentat en la introducció, la Pràctica d'Educació Social se situa en el tercer curs de la diplomatura —majoritàriament durant el segon quadrimestre— i té un valor de 32 crèdits, que es tradueixen en un total de 480 hores, ja que cada crèdit equival a 15 hores. Així doncs, les activitats de l'alumnat de la Pràctica es distribueixen en tres moments diferenciats en el temps: *abans*, *durant* i *després* de l'estada en un centre, institució, servei, programa, etc. En els subapartats següents es detallen les activitats corresponents a cada un d'aquests moments.

4.1. Les activitats *abans* de l'estada

Les activitats en aquesta part inicial de la Pràctica consisteixen en l'assistència a un conjunt de sessions informatives —seminaris— en les quals participaran les persones designades pels centres, programes o institucions col·laboradors. És obligatori assistir, com a mínim, a un 80 per cent de les sessions. D'altra banda, aquestes primeres activitats tindran un valor de 2 crèdits, amb una durada de 30 hores, i es desenvoluparan durant el primer quadrimestre del tercer curs.

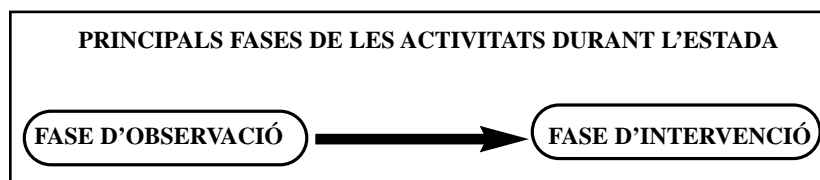
El principal objectiu d'aquest primer moment de la Pràctica és conèixer els principals àmbits d'intervenció professional relacionats amb la diplomatura, i especialment els centres, programes i institucions col·laboradors de la Pràctica.

A partir d'aquestes sessions informatives, l'alumnat podrà triar el centre, programa o institució on l'interessa fer l'estada de pràctiques. Cal tenir present que l'assignació definitiva del centre, institució o programa es farà d'acord amb els criteris que estableixi la comissió de pràctiques, tot intentant respectar al màxim les preferències de l'alumnat.

4.2. Les activitats *durant* l'estada

La primera tasca que ha de fer l'alumnat en aquest segon període de la Pràctica és elaborar, juntament amb els/les tutors/es i supervisors/es, el Pla Individual de Pràctiques (PIP). Aquest pla, que s'acordarà en una reunió conjunta entre totes les parts implicades, es traduirà en un document escrit, que es lliurarà al/la tutor/a, i on figurarà una planificació general de les tasques que s'han de fer durant l'estada, la temporalització i l'horari que seguirà l'estudiant/a.

L'estada de pràctiques es farà, preferentment, durant el segon quadrimestre, tindrà un valor de 28 crèdits i una durada de 420 hores. Al llarg d'aquest període les activitats que es duren a terme es distribueixen en dues fases diferenciades: fase d'observació i fase d'intervenció.

4.2.1. Fase d'observació

Aquesta fase implica un primer contacte de l'estudiant/a amb el centre, programa, institució, etc., amb l'objectiu de conèixer amb més profunditat el context en el qual haurà de desenvolupar les tasques recollides en el PIP, així com altres que vagin sorgint al llarg de l'estada. Les activitats corresponents a la fase d'observació són:

- a) Conèixer la dinàmica del centre, l'organització i el funcionament real.
- b) Conèixer les característiques de les persones, els grups i territoris objecte de la intervenció educativa.
- c) Conèixer les activitats de l'educador/a dins el centre, programa, institució, etc., les eines o els instruments que utilitza, etc.

La durada d'aquesta fase d'observació no podrà excedir un terç del temps total de l'estada al centre, institució, programa, etc.

4.2.2. Fase d'intervenció

En aquesta segona fase, es considera que l'estudiant/a pot començar a realitzar aquelles tasques, activitats, etc., acordades en termes generals al PIP que suposen una major autonomia i responsabilitat per la seva part. Així, les activitats corresponents a la fase d'intervenció són:

- a) Col·laborar en el treball de l'educador/a o del/de la responsable del programa que es duu a terme.
- b) Col·laborar en la planificació, el desenvolupament, l'execució i avaluació de les diverses activitats, d'acord amb els objectius del centre, programa o institució.
- c) Confeccionar material i instruments de treball d'acord amb la dinàmica del centre.
- d) Assistir a les reunions dels/de les professionals del centre i d'altres.
- e) Assumir responsabilitats concretes pròpies del perfil professional de l'educador/a social, d'acord amb els diferents projectes de treball dissenyats.
- f) Realitzar propostes que puguin suposar una millora del centre, institució, programa, etc.

Es recomana que durant aquest període s'elabori un diari personal de les pràctiques, ja que serà de gran ajuda a l'hora de fer la memòria de l'estada de pràctiques, que s'explica en un subapartat posterior.

Aquest diari permetrà reflexionar sobre la pròpia pràctica; reflectir l'evolució que se segueix durant l'estada al centre, institució, programa, etc.; recollir de forma sistemàtica les tasques que es van realitzant, etc. Si bé es tracta d'una eina oberta, flexible i adaptable a les característiques i necessitats de cada alumne/a, en el quadre següent es recullen, a títol orientatiu, algunes de les qüestions que s'hi poden incloure.

POSSIBLES QÜESTIONS PER INCLOURE AL DIARI PERSONAL DE L'ESTADA

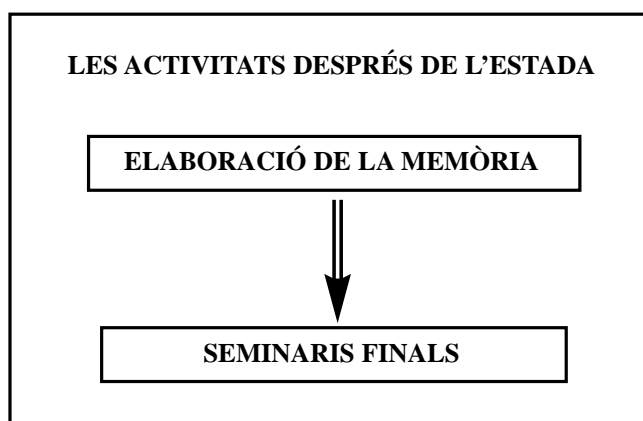
- Registre diari de les tasques específiques realitzades.
- Detalls significatius de situacions, reunions, entrevistes, etc.
- Fets concrets, analitzant la situació, la intervenció educativa, el resultat, l'avaluació, etc.
- Vivències, sensacions, envers les situacions viscudes.
- Reflexions i suggeriments, d'acord amb fets concrets.
- Detalls que resumeixin el programa diari i quotidià.

Pel seu caràcter personal, el diari no s'ha de lliurar necessàriament ni al professorat tutor ni tampoc als/a les supervisors/es de la Pràctica. No obstant això, el seu ús és especialment recomanable no sols per la utilitat que té durant la Pràctica, sinó també per al quefer quotidià de l'educador/a.

Al mateix temps, cal tenir present que durant aquest període el/la alumne/a haurà d'assistir a les reunions que es duren a terme amb el/la tutor/a de pràctiques i amb el/la supervisor/a per tal de fer un seguiment de les pràctiques.

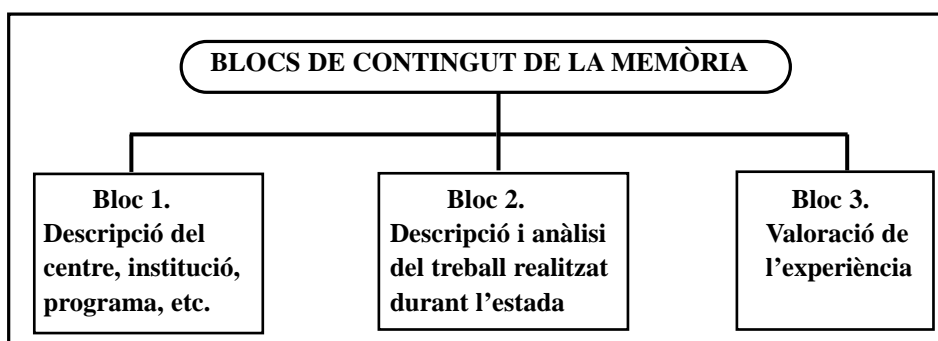
4.3. Les activitats *després* de l'estada

Es tracta del darrer període de la Pràctica, que té un valor de 2 crèdits i una durada de 30 hores. Les activitats que duren a terme els estudiants apareixen representades de forma gràfica a la figura següent:

4.3.1. Elaboració de la memòria

En acabar el període corresponent a l'estada al centre, institució, programa, etc. el/la alumne/a haurà d'elaborar una memòria en la qual s'hauran de reflectir diversos aspectes relacionats amb l'experiència viscuda. Aquesta memòria s'estructurarà a l'entorn de tres grans blocs de contingut, que són:

A continuació es detallen els punts més importants que integren cada un dels blocs de contingut assenyalats:

— Bloc 1. Descripció del centre, institució, programa, etc.

S'inclouen aquí:

- La descripció de les característiques del centre o institució al nivell legal, organitzatiu, contextual, etc.
- La descripció de l'organització i de l'organigrama del centre o institució.
- La descripció del programa o projecte en el qual s'emmarca l'estada de la Pràctica.
- La descripció dels condicionants polítics, jurídics i/o administratius, si escau, del projecte o programa.
- La descripció de la població atesa, de les seves característiques, problemàtica, etc.
- La descripció dels territoris objecte d'intervenció.
- La descripció dels i les professionals existents, pel que fa a nombre, titulació, formació, funcions, etc.

— Bloc 2. Descripció i anàlisi del treball realitzat durant l'estada al centre, institució, programa, etc.

S'inclouen aquí:

- La descripció i l'anàlisi de les tasques i/o activitats realitzades en col·laboració amb altres professionals.
- La descripció i l'anàlisi de les tasques i/o activitats realitzades de manera autònoma, a títol individual, o per iniciativa pròpia.
- La descripció i l'anàlisi de les eines, els recursos, instruments, estratègies, tècniques, etc., utilitzats.
- L'anàlisi de la relació entre els aprenentatges fets al llarg de la diplomatura i les tasques desenvolupades durant la Pràctica.

— Bloc 3. Valoració de l'experiència

S'inclouen aquí:

- La descripció de les principals dificultats trobades durant l'estada i la reflexió sobre aquestes.
- La valoració dels principals encerts i errors de la intervenció realitzada.
- La descripció de l'evolució personal seguida des de l'inici de l'estada fins a l'acabament.
- La valoració del centre, programa, institució, etc., on s'han realitzat les pràctiques fent especial incidència sobre el paper de l'educador/a social.
- La valoració dels aprenentatges realitzats a través de la Pràctica.

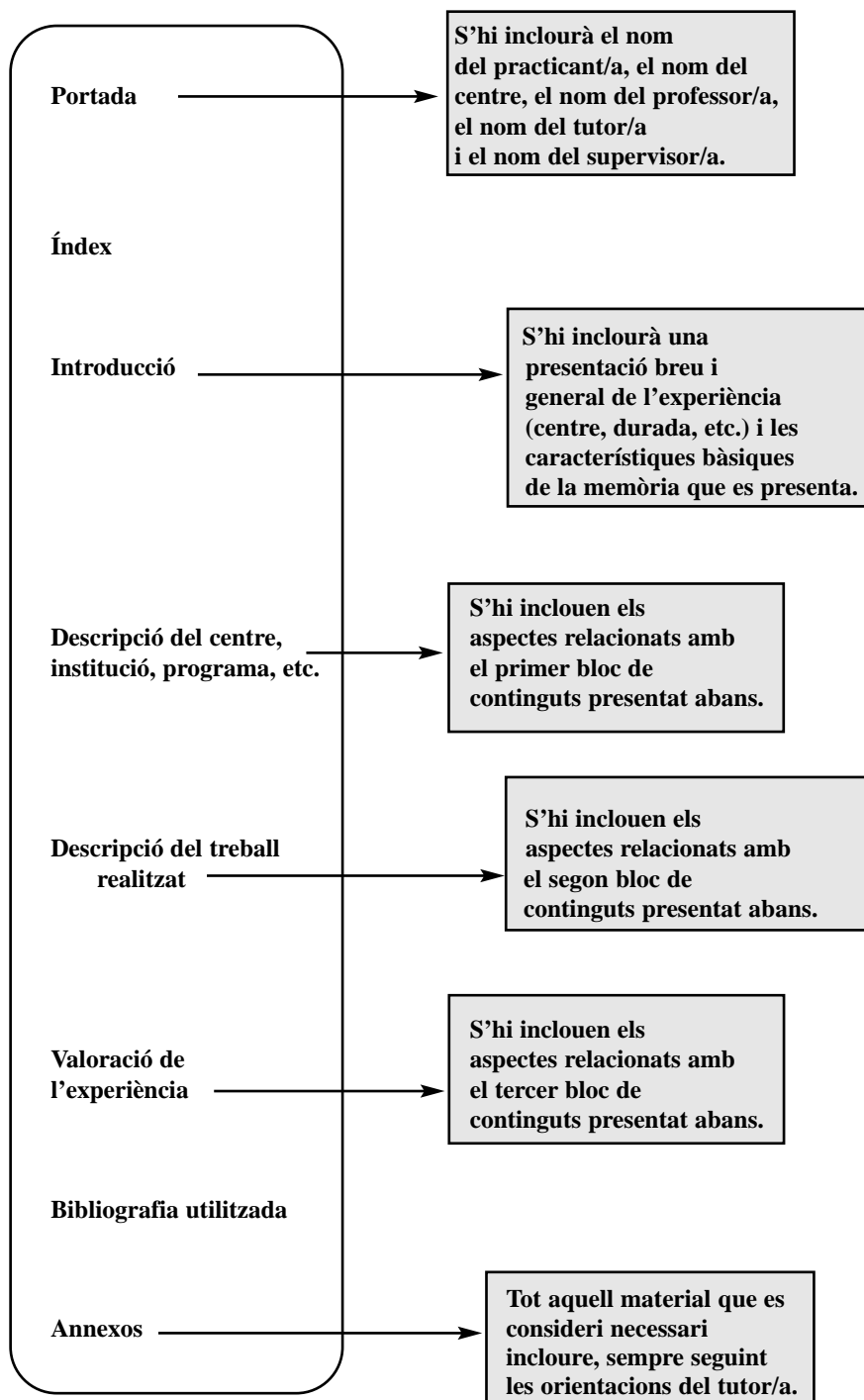
NOTES IMPORTANTS:

• Atès que, com ja s'ha anat comentant abans, la Pràctica suposa posar en relació la teoria i la praxi, és molt important que, tant en la descripció del treball realitzat com en la valoració de l'experiència, es faci ús de la bibliografia pertinent.

• Els punts presentats per als distints blocs de contingut no tenen per què constar necessàriament com a tals a la memòria. És important tenir present que l'estructura d'aquesta es podrà modificar i adaptar segons les necessitats de l'alumne/a i les recomanacions dels/de les tutors/es i, si escau, dels/de les supervisors/es.

Guia de la pràctica de la diplomatura d'Educació Social

A partir de tot el que s'ha comentat anteriorment, i a títol orientatiu, a continuació es presenta una proposta de guió per a l'elaboració de la memòria:

4.3.2. Seminaris finals

En acabar el segon quadrimestre i coincidint, en la majoria dels casos, amb l'acabament de l'estada de pràctiques, es duran a terme una sèrie de sessions de grup els objectius de les quals són:

- 1) Posar en comú i contrastar les distintes experiències de l'alumnat.
- 2) Recollir tots aquells suggeriments i propostes de canvi en relació amb la Pràctica en general que permetin millorar-la.

El professorat tutor de la Pràctica serà l'encarregat d'organitzar les tasques de l'alumnat per a la realització d'aquests seminaris finals.

5. FUNCIONS DEL PROFESSORAT TUTOR I DELS/DE LES SUPERVISORS/ES DE LA PRÀCTICA D'EDUCACIÓ SOCIAL

El seguiment del procés de l'alumne/a al llarg de la Pràctica és compartit per dues figures diferenciades: el/la tutor/a, docent del Departament de Ciències de l'Educació de la UIB, i el/la supervisor/a, designat pel centre, entitat o institució on l'alumne/a realitza l'estada. A continuació es descriuen les principals funcions d'ambdues figures.

5.1. El professorat tutor

El professorat tutor de la Pràctica serà assignat a cada alumne/a per la Comissió de la Pràctica, entre tot el professorat assignat pel Departament de Ciències de l'Educació que imparteix docència a la diplomatura d'Educació Social en les diverses matèries de caràcter troncal i obligatori. Les seves funcions són:

- 1) Participar en les activitats pròpies de la Comissió de la Pràctica.
- 2) Atendre els dubtes sobre la Pràctica del grup d'alumnes que se li assigni.
- 3) Introduir l'alumne/a en el context on ha de realitzar la Pràctica.
- 4) Dissenyar, conjuntament amb l'alumne/a i el/la supervisor/a corresponent, el Pla Individual de Pràctiques.
- 5) Visitar els diferents centres, institucions i programes que han d'acollir els estudiants en pràctiques assignats un mínim de dues vegades: abans d'iniciar l'estada i en acabar-la.
- 6) Coordinar les seves activitats amb el/la supervisor/a de pràctiques del centre o institució.
- 7) Mantenir amb l'alumnat en pràctiques assignat un contacte periòdic, a través de la tutoria, amb la finalitat d'analitzar el procés i orientar l'alumnat en les pràctiques d'Educació Social.
- 8) Orientar l'alumnat tant en la realització de la seva tasca durant l'estada com en l'elaboració de la memòria.
- 9) Iniciar totes les gestions pertinents en cas que es produeixi qualsevol tipus de conflicte o situació problemàtica durant la Pràctica que afecti tant l'alumnat com els/les supervisors/es dels centres col·laboradors.
- 10) Avaluar l'alumne/a (vegeu l'apartat 6).
- 11) Organitzar les tasques del grup d'alumnes que se li assigni en relació amb l'exposició de la seva experiència de pràctiques i la seva valoració als seminaris finals de la Pràctica.

5.2. Els/Les supervisors/es

Els/Les supervisors/es de la Pràctica, com s'ha assenyalat abans, són professionals designats pels centres, institucions, programes, etc., col·laboradors de la Pràctica. Les seves funcions són:

- Introduir l'estudiant/a en pràctiques al centre, institució o programa on realitzi l'estada.
- Dissenyar, conjuntament amb l'alumne/a i el/la tutor/a corresponent, el Pla Individual de Pràctiques de l'alumnat assignat.
- Vetllar per la bona implementació del Pla Individual de Pràctiques.
- Orientar l'alumnat en pràctiques en la tasca quotidiana i fer-ne el seguiment.

- Facilitar a l'alumnat el material de suport que es consideri necessari per al desenvolupament de les seves tasques.
- Crear espais periòdics de trobada amb l'alumnat en pràctiques.
- Participar en les reunions de seguiment juntament amb l'alumne/a i el/la professor/a tutor/a.
- Avaluar l'alumne/a (vegeu l'apartat 6) i lliurar la seva proposta al/la tutor/a de pràctiques corresponent en la data establerta.
- Fer totes les propostes, els suggeriments, etc., a la Comissió de Pràctiques d'Educació Social que es consideri oportú en relació amb la Pràctica de la diplomatura.

6. L'AVALUACIÓ DE L'ALUMNAT DE LA PRÀCTICA D'EDUCACIÓ SOCIAL

L'avaluació de l'alumnat que fa la Pràctica corresponent a la diplomatura d'Educació Social és una responsabilitat compartida pels tutors i supervisors, tal com s'ha especificat a l'apartat anterior.

El/La *professor/a tutor/a* avaluarà l'alumnat que se li assigni en funció dels aspectes següents:

— L'avaluació realitzada pel / per la supervisor/a del centre, programa o institució on s'han realitzat les pràctiques, sempre que es lliurin en el termini corresponent.

— La Memòria realitzada per l'alumne/a en pràctiques. Els principals criteris d'avaluació de la memòria són:

- Presentació formal
- Estructuració de la informació
- Coherència interna
- Establiment de relacions entre l'experiència viscuda i els aprenentatges fets a la diplomatura.
- Ús de la bibliografia adequada
- Grau d'aportació personal (valoracions, reflexions, etc., sobre l'experiència)

— La participació de l'alumne/a a les sessions de grup finals.

— El seguiment del procés de l'alumne/a al llarg de les diferents fases de la Pràctica.

El/La *supervisor/a* avaluarà l'alumne/a en pràctiques a partir del qüestionari d'avaluació elaborat a tal efecte.

BIBLIOGRAFIA

- AD (1991). *El educador social. Presente y futuro*. Bilbao: Asociación de Educadores Especializados.
- AD (1993). *La inserción sociolaboral a debate ¿del paro a la exclusión?*. Madrid: Generalitat Valenciana. Ed. Popular.
- AD (1997). *El empleo de los inempleables*. Madrid: Popular.
- Aguilar, M. J. i Andez-Egg, E. (1992). *Evaluación de servicios y programas sociales*. Madrid: Siglo XXI.
- Andez-Egg, E. i Aguilar, M. J. (1991). *Cómo elaborar un proyecto. Guía para diseñar proyectos sociales y culturales*. Buenos Aires: Humanitas/Instituto de Ciencias Sociales Aplicadas.
- Aranguren Gonzalo, L. A. i Sáez Ortega, P. (1998). *Hacer reforma. De la tolerancia a la interculturalidad. Un proceso educativo en torno a la diferencia*. Madrid: Grupo Anaya.
- Arón, A. M. i Milicic, N. (1992). *Vivir con otros. Programa de desarrollo de habilidades sociales*. Madrid: CEPE
- Arrieta, L. i Moresco, M. (1992). *Educación desde el conflicto*. Plan de Formación de Animadores, Bloque 4. Ed. CCS, Madrid.
- Barba, C. [et al.] (1994). *Organizaciones infantiles y juveniles de tiempo libre*. Madrid: Narcea.
- Bascones, R. (1995). *Programes de garantia social. L'última oportunitat?* Barcelona: HORSORI/ICE de la Universitat de Barcelona.
- Baulenas, G., Gracia, T. i Mayol, I. (1992). *Drogues i dificultat social. Propostes d'intervenció educativa*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- Blechman, E. A. (1990). *Cómo resolver problemas de comportamiento en la escuela y en casa*. Barcelona: CEAC.
- Bom, W. (1994). *Abrirse paso. Orientación laboral y profesional para mujeres*. Barcelona: El Roure.
- Bonal, R. (1991). *La pedagogía al carrer. Teoría i pràctica de l'educador de carrer*. Barcelona: Claret.
- Borja, M. de (1982). *Les ludoteques. Juguines i societat*. Barcelona: Rosa Sensat/Edicions 62.
- Branden, N. (1999). *La autoestima de la mujer. Desafíos y logros en la búsqueda de una identidad propia*. Barcelona: Paidós.
- Calvo, T. (1989). *Gitanos, minorías y derechos humanos en los textos escolares*. Madrid: Popular.
- Castanyer, O. (1997). *La asertividad: expresión de una sana autoestima*. Bilbao: Desclée De Brouwer.
- Castro, A. de (1990). *La Tercera Edad. Tiempo de Ocio y Cultura*. Madrid: Narcea.
- Cautela, J. R. i Groden, J. (1985). *Técnicas de relajación. Manual práctico para adultos, niños y educación especial*. Barcelona: Martínez Roca.
- Cembranos, F. [et al.] (1988). *La animación sociocultural. Una propuesta metodológica*. Madrid: Popular.
- Centro de Estudios sobre Promoción de la Salud (1995). *Estudios sobre intervenciones en prevención del abuso de drogas: Aspectos metodológicos*. Madrid: Autor.

- Cerezo Ramírez, F. (1997). *Conductas agresivas en la edad escolar. Aproximación teórica y metodológica. Propuestas de intervención*. Madrid: Pirámide.
- Cidad, E. (1988). *Modificación de conducta en el aula e integración escolar*. Madrid: UNED.
- Clemes, H. i Bean, R. (5a. ed., 1995). *Cómo desarrollar la autoestima en los niños*. Madrid: Debate.
- Cohen, E. i Franco, R. (1993). *Evaluación de proyectos sociales*. Madrid: Siglo XXI.
- Colectivo Amani. *Educación intercultural. Análisis y resolución de conflictos*. Madrid: Popular.
- Colom, A. J. [et. al.] (1987). *Modelos de intervención socioeducativa*. Madrid: Narcea.
- Comisión Europea - DG XXII (1995). *Enseñar y aprender: hacia la sociedad cognitiva. Libro blanco sobre la educación y la formación*. Luxemburgo: Oficina de Publicaciones Oficiales de las Comunidades Europeas.
- Contreras, J. (1994). *Los retos de la inmigración. Racismo y pluriculturalidad*. Madrid: Talasa.
- Coordinadora Catalana de Colònies, Casals i Clubs d'Esplai (1994). *El responsable a les activitats de lleure*. Barcelona: Pleniluni.
- Coordinadora Infantil y Juvenil de Tiempo Libre de Vallecas (1995). *Campamentos de verano. Diseño y organización*. Madrid: Popular.
- Cornelius, H. i Faire, Sh. (1998). *Tú ganas yo gano. Cómo resolver conflictos creativamente... y disfrutar con las soluciones*. Madrid: Gaia.
- Costa, M. i López, E. (1991). *Manual para el educador social*. Madrid: Dirección General de Protección Jurídica del Menor, Ministerio de Asuntos Sociales (2 vol.).
- Cuenca, M. (1995). *Temas de Pedagogía del Ocio*. Bilbao: Universidad de Deusto.
- Deligny, F. (1971). *Los vagabundos eficaces*. Barcelona: Estela.
- Díez, E. J. (1995). *Diseño Curricular de Garantía Social*. Madrid: Ediciones Pedagógicas.
- Echeburúa, E. (1996). *Transtornos de ansiedad en la infancia*. Madrid: Pirámide.
- Echevarria, B. (1993). *Formación profesional. Guía para el seguimiento de su evolución*. Barcelona: PPU.
- Entrena, M. S. i Díaz, F. A. (1998). *Psicopedagogía de la Educación Social*. Madrid: CCS.
- Escámez, J., Falcó, P., García, R., Altabella, J. i Aznar, J. (1993). *Educación para la salud. Programa para prevenir la drogadicción en el medio escolar*. Valencia: Nau Llibres.
- Esteban Ruiz, Fdo. i Calvo de León, Rafael. (1999). *El practicum en la formación de educadores sociales*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.
- Etxeberría, F. (1989). *Pedagogía social y educación no escolar*. San Sebastián: Universidad del País Vasco.
- Fabra, M. L. (1994). *Técnicas de grupo para la cooperación*. Barcelona: Ceac.
- Fermoso, P. (1994). *Pedagogía social*. Barcelona: Herder.
- Fernández, I. (1998). *Prevención de la violencia y resolución de conflictos. El clima escolar como factor de calidad*. Madrid: Narcea.
- Fernández-Ballesteros, R. (1995). *Evaluación de programas. Una Guía práctica en ámbitos sociales, educativos y de salud*. Madrid: Síntesis.

- Flecha, R. (1990). *Educación de personas adultas. Perspectivas para los noventa*. Barcelona: Roure.
- Francia, A. i Fernández, J. D. (1995). *Animar con humor. Aprender riendo, gozar educando*. Plan de Formación de Animadores. Bloque 4. Madrid: CCS.
- Franch, J. i Martinell, A. (1994). *Animar un proyecto de educación social*. Barcelona: Paidós/Cuadernos de Pedagogía.
- Fransoy, P. (1988). «Los delegados de asistencia al menor». *Revista Interuniversitaria de Educación Especial*, 2.
- Froufe, S. i Sánchez, M. A. (1991). *Planificación e intervención socieducativa*. Salamanca: Amarú.
- Fuentes, P., Ayala, A., de Arce, J. F. i Galán, J. I. (1997). *Técnicas de trabajo individual y de grupo en el aula. De la teoría a la práctica*. Madrid: Pirámide.
- Fullana, J. (coord.) (1999). *Els àmbits de treball de l'educador social*. Màlaga: Aljibe.
- Funes, J.; Toledano, Ll. i Vilar, J. (1997). *Intervenció psicopedagògica sobre problemes de desadaptació social*. Barcelona: EDIUOC.
- Gamella, J. F. (1990, 1997). *Historia de Julián. Memorias de heroína y delincuencia*. Madrid: Popular.
- García (1998). *La escuela común para niños distintos: la integración escolar*. EUB.
- García Carrasco, J. (coord) (1997). *Educación de adultos*. Barcelona: Ariel.
- García Martínez, A. i Sáez Carreras, J. (1998). *Del racismo a la interculturalidad. Competencia de la educación*. Madrid: Narcea.
- García, G. (1988). *Los centros de servicios sociales. Conceptualización y desarrollo operativo*. Madrid: Siglo XXI.
- García, G. i Ramírez, J. M. (1992). *Los nuevos servicios sociales. Síntesis de conceptos y evolución*. (2a. ed.). Zaragoza: Certeza.
- García, J. [et al.] (1991). *Pedagogía de la marginación*. Madrid: Popular.
- García-Rodríguez, J. A. i Ruiz Fernández, J. (comp.) (1994). *Tratado sobre prevención de las drogodependencias*. Bilbao: Edex.
- Garrido, V. i Gómez, A. (1996). *Pensamiento prosocial: Prevención y tratamiento de la delincuencia y abuso de drogas. Modelo cognitivo*. Madrid: MEPSA.
- Garrido, V. i Martínez, M. D. (eds.) (1998). *Educación Social para Delincuentes*. Valencia: Tirant lo Blanch.
- Garrido, V. J. (1993). *Técnicas de tratamiento para delincuentes*. Madrid: Centro de Estudios Ramón Areces.
- Garrido, V. J. i Montoro, L. V. (1992). *La reeducación del delincuente juvenil. Los programas de éxito*. Valencia: Tirant lo Blanch.
- Girard, K. i Koch, S. J. (1997). *Resolución de Conflictos en las Escuelas. Manual para Educadores*. Barcelona: Granica
- Goldstein, A. P., Sprafkin, R. P., Gershaw, N. J. i Klein, P. (1989). *Habilidades sociales y autocontrol en la adolescencia. Un programa de enseñanza*. Barcelona: Martínez Roca.
- González, E. (coord.) (1996). *Menores en desamparo y conflicto social*. Madrid: CCS.
- González, J. (1995). *Educar y prevenir desde la calle*. Madrid: CCS.
- Gorz, A. (1995). *Metamorfosis del trabajo*. Madrid: Sistema.
- Guasch, M. (1996). *La acción educativa en el ámbito de la inadaptación social. Un modelo de intervención en libertad*. Barcelona: Estel.
- Guerau de Arellano, F. (1985). *La vida pedagógica*. Barcelona: Rosselló.

- Guerau de Arellano, F. i Trescents, A. (1987). *El educador de calle*. Barcelona: Rosselló.
- Herbert, M. (1994). *Entre la tolerancia y la disciplina. Una guía educativa para padres*. Barcelona: Paidós.
- Howard Ross, M. (1995). *La cultura del conflicto. Las diferencias interculturales en la práctica de la violencia*. Barcelona: Paidós.
- Howards, M. (1995). *La cultura del conflicto. Las diferencias interculturales en la práctica de la violencia*. Barcelona: Paidós.
- Ibar, M. i Longás (1992). *Cómo organizar y gestionar una entidad de Animación Sociocultural*. Madrid: Narcea.
- Jiménez, E., Barreiro, F., Sánchez, J. E. (1998). *Los nuevos yacimientos de empleo. Los retos de la creación de empleo desde el territorio*. Barcelona: Fundación CIREM.
- Jordan, J. A. (1992). *L'educació multicultural*. Barcelona: Ceac.
- Justícia i Pau (1992). *Immigració, racisme i xenofòbia a Mallorca*. Mallorca: El Tall.
- Kazdin, A. E. i Buela-Casal, G. (1994). *Conducta antisocial. Evaluación, tratamiento y prevención en la infancia y la adolescencia*. Madrid: Pirámide.
- Limbos, E. (1979). *Cómo animar un grupo*. Madrid: Marsiega.
- Lobato, C. i Medina, R. (1986). *Técnicas de animación para grupos de preadolescentes*. Bilbao: Adarra.
- López Cabanas, Ch. (1997). *Intervención Psicosocial y Servicios Sociales. Un enfoque participativo*. Madrid: Síntesis.
- Maciá, D. (1995). *Las drogas: conocer y educar para prevenir*. Madrid: Pirámide.
- Macià, D.; Méndez, F. X. i Olivares, J. (1993). *Técnicas de intervención y tratamiento psicológico*. Valencia: Promolibro.
- Machargo, J. (1996). *Programa de actividades para el desarrollo de la autoestima*. Madrid: Escuela Española.
- Marchioni, M. (1989). *Planificación social y organización de la comunidad*. Madrid: Popular.
- Martín Garcia, A. V. (1994). *Educación y envejecimiento*. Barcelona: PPU.
- Martín, A. [et al.] (1995). *Actividades lúdicas. El juego, alternativa de ocio para jóvenes*. Madrid: Popular.
- Masnou, F. (1991). *Educació per a la convivència. Una alternativa prosocial*. Barcelona: EUMO.
- Matallana, M. i Villegas, J. (1995). *Organización y Animación de Ludotecas*. Madrid: CCS.
- Merino Fernández, J. V. (1997). *Programas de animación sociocultural. Tres instrumentos para su diseño y elaboración*. Madrid: Narcea.
- Michelson, L., Sugai, D. P., Wood, R. P. i Kazdin, A. E. (1987). *Las habilidades sociales en la infancia. Evaluación y tratamiento*. Barcelona: Martínez Roca.
- Ministerio de Asuntos Sociales/INSERSO (1993). *Formación de personal especializado en servicios sociales*. Madrid: Ministerio de Asuntos Sociales.
- Monjas, M. I. (1993). *Programa de enseñanza de habilidades de interacción social (PEHIS) para niños y niñas en edad escolar*. Valladolid: Ed. Casares Impresores.
- Montané, J. (1993). *Orientación ocupacional*. Barcelona: CEAC.
- Moraleda, M. (1995). *Comportamientos Sociales Hábiles en la Infancia y Adolescencia*. Valencia: Promolibro.
- Moreno, I (1995). *Hiperactividad: Prevención, evaluación y tratamiento en la infancia*. Madrid: Pirámide.

- Morganett, R. S. (1995). *Técnicas de intervención psicológica para adolescentes*. Barcelona: Martínez Roca.
- Muñoz Sedano, A. (ed.) (1994). *El educador social. Profesión y formación universitaria*. Madrid: Popular.
- National Institute for Social Work (1992). *Trabajadores sociales. Su papel y cometidos*. Madrid: Narcea.
- Norwood, R. (1986). *Las mujeres que aman demasiado*. Madrid: Javier Vergara Ed.
- Oficina Europea de Educación de Adultos (1991). *Educación de base para mujeres en Europa*. Barcelona: El Roure.
- Orte Socias, C., March Cerdà, M. X. (1996). *Pedagogía de la Inadaptación Social*. Madrid: Nau Llibres.
- Ortega, P., Mínguez, R. i Gil, R. (1996). *Valores y educación*. Barcelona: Ariel.
- Ortega Esteban, J. (coord.) (1999). *Educación social especializada*. Barcelona: Ariel.
- Ortega Esteban, J. (coord.) (1999). *Pedagogía social especializada*. Barcelona: Ariel.
- Otero-López (1997). *Droga y delincuencia. Un acercamiento a la realidad*. Madrid: Pirámide.
- Paja, J. A. (1998). *La Convención de los Derechos del Niño*. Tecnos.
- Pallarés, M. (1990). *Técnicas de grupo para educadores*. Madrid: ICCE.
- Pastor Homs, M. I. (1992). *El museo y la educación en la comunidad*. Barcelona: Ceac.
- Pérez, G. (1991). *Elaboración de proyectos sociales. Casos prácticos*. Madrid: Narcea.
- Pérez, N. (1996). *Programa de formació per a la inserció laboral*. Barcelona: Diputació de Barcelona/CEAC.
- Pérez-Campanero, M. P. (1991). *Cómo detectar las necesidades de intervención socioeducativa*. Madrid: Narcea.
- Petrus, A. (coord.) (1997). *Pedagogía Social*. Barcelona: Ariel.
- Pope, A. W., McHale, S. M. i Craighead, W. E. (1996): *Mejora de la autoestima: Técnicas para niños y adolescentes*. Barcelona: Martínez Roca.
- Puig, J. M.; Trilla, J. (1996). *Pedagogía del ocio*. Barcelona: Laertes.
- Quevedo, P. i Jaume, T. (1999). *Programa de treball socioeducatiu en medi obert amb educadors de carrer. Un model d'intervenció de deu anys d'experiència socioeducativa*. Palma: Grec.
- Quintana, J. M. (1993). *Los ámbitos profesionales de la animación*. Madrid: Narcea.
- Sáez Carreras, J. (1994). *La educación de adultos, ¿una nueva profesión?* Valencia: Nau Llibres.
- Sáez Carreras, J. (1996). *Animación sociocultural y tercera edad*. Madrid: Narcea.
- Sáez Carreras, J. (coord) (1992). *El educador social*. Murcia: Universidad de Murcia.
- Salvá, F. (dir.) (2000). *Formación e inserción laboral. Conceptos básicos, políticas, programas y recursos para la intervención*. Madrid: Pirámide.
- Salvá, F., Pons, C. i Morell, A. (2000). *Proyectos de inserción sociolaboral y economía social*. Madrid: Popular.
- Sarramona, J., Vázquez, G. i Colom, A. J. (1998). *Educación no formal*. Barcelona: Ariel.
- Schwartz, B. (2001). *Modernitzar sense excloure*. Palma: Universitat de les Illes Balears.
- Serrano Pintado, I. (1996). *Agresividad infantil*. Madrid: Pirámide.
- Stangeland, P., Díez Ripollés, J. L. i Durán, M. A. (1998). *El blanco más fácil: la delincuencia en zonas turísticas*. Valencia: Tirant lo Blanch.
- Suñol, J. (1995). *Educar a jóvenes de riesgo social*. Madrid. CCS.

- Sureda, J. (1989). *Pedagogía ambiental*. Barcelona: CEAC.
- Sureda, J. (1990). *Guía de la educación ambiental: fuentes documentales y conceptos básicos*. Barcelona: Anthropos.
- Sureda, J. i Calvo, A. M. (1997). *La xarxa Internet i l'Educació Ambiental*. Binissalem: Di7.
- Tancred, B. i Tancred G. (1992). *Leisure Management*. London: Hodder&Stoughton.
- Torkildsen, G. (1992). *Leisure and recreation management*. London: Spon.
- Torkildsen, G. (1994). *Leisure management A to Z*. Harlow: Longman.
- Torkildsen, G. (3a. ed.) (1994). *Leisure and Recreation Management*. London: E & FN Spon.
- Trianes, M. V. (1996). *Educación y Competencia Social. Un programa en el aula*. Málaga: Aljibe.
- Trianes, M. V., Muñoz, A. M. i Jiménez, M. (1997). *Competencia social. Su educación y su tratamiento*. Madrid: Pirámide.
- Trilla, J. (1997). *Animación sociocultural. Teorías, programas y ámbitos*. Barcelona: Ariel.
- Tschourne, P. (1993). *Dinámica de grupo en trabajo social, atención primaria y salud comunitaria*. Salamanca: Amarú.
- Úcar, X. (1992). *La animación sociocultural*. Barcelona: Ceac.
- Valverde, J. (1989). *El proceso de la inadaptación social*. Madrid: Popular.
- Vallés, A. (1988). *Modificación de la Conducta Problemática del Alumno. Técnicas y programas*. Serie Pedagogía. Temas Básicos, 9. Ed. Marfil.
- Vallés, A. (1990). *Cómo cambiar la conducta infantil: Guía para padres*. Alcoy: Marfil.
- Vallespir, J. (coord.) (1997). *Multiculturalisme a Mallorca*. Palma: UIB.
- Vega, A. (1989). *Pedagogía de Inadaptados Sociales*. Madrid: Narcea.
- Ventosa V. J. (1992). *Evaluación de la animación sociocultural*. Madrid: Popular.
- Ventosa, V. J. (1995). *Guía de recursos para la animación* (2a. ed.). Madrid: CCS.
- Vidal, I. (coord.) (1996). *Inserción social por el trabajo. Una visión internacional*. Barcelona: CIES.
- Volpel, K. W. (1997). *Juegos de interacción para adolescentes, jóvenes y adultos. Relaciones interpersonales. Feedback. Cooperación. Roles*. Madrid: CCS.
- Watkins, C. i Wagner, P. (1991). *La disciplina escolar. Propuesta de trabajo en el marco global del centro*. Ministeri d'Educació i Ciència. Barcelona: Paidós.
- Weinhaus, E. i Friedman, K. (1994). *Una relación más dulce*. Barcelona: Paidós.
- Weisinger, H. (1988). *Técnicas para el control del comportamiento agresivo*. Barcelona: Martínez Roca.

© Aquesta guia ha estat elaborada en el marc de la Comissió de Pràctiques dels estudis d'Educació Social del curs 2000-2001, formada per: Francesca Salvà, Ana M. Calvo, Patrícia Ferrà, Belén Pascual, Josep L. Oliver, Lluís Ballester, M. Lluïsa Mestre, Rosenda Terrasa, Carles Salom i M. Ángeles Fernández.

Volem fer constar que aquesta guia ha estat possible gràcies a les aportacions de les guies editades en cursos anteriors:

March, M. X., Orte. C., Calvo, A. i Ferrà, P. (1997). *Guia de la Pràctica de la diplomatura d'Educació Social. Curs 1997-98*. Palma: UIB. DL: PM 1924-1997.
March, M. X. [et al.] (1997). *Guia de la Pràctica de la diplomatura d'Educació Social. Curs 1998-99*. Palma: UIB. DL: PM 1123-1998.
Orte, C., Calvo, A., Ferrà, P. i Pascual, B. (1999). *Guia de la Pràctica de la diplomatura d'Educació Social*. Palma: UIB. ISBN: 84-7632-549-5.

i a les contribucions dels supervisors i supervidores dels centres i de l'alumnat de les diverses promocions de la diplomatura.

Aquesta guia ha estat ratificada per la Junta de la Facultat d'Educació del dia 22 d'octubre de 2001.

© del text: els autors, 2002

© de l'edició: Universitat de les Illes Balears, 2002

Primera edició: gener de 2002

Disseny de la coberta: Jaume Falconer

Edició: Universitat de les Illes Balears. Servei de Publicacions i Intercanvi Científic. Cas Jai. Campus universitari. Cra. de Valldemossa, km 7.5. 07071 Palma (Illes Balears)

Impressió: Sairpa SL. C/ de les Illes Balears, 26. Polígon de Son Bugadelles. 07180 Santa Ponça

ISBN: 84-7632-717-X

DL: PM 35-2002

No es permet la reproducció total o parcial d'aquest llibre ni de la coberta, ni el recull en un sistema informàtic, ni la transmissió en qualsevol forma o per qualsevol mitjà, ja sigui electrònic, mecànic, per fotocòpia, per registre o per altres mètodes, sense el permís dels titulars del copyright.